

Voltaire: Candide (1759), elemzés, tartalom

 erettsegi.com/tetelek/irodalom/voltaire-candide/2

16 perc olvasás

A Candide szereplői a népmesék és Rabelais hőseire emlékeztetnek. Jellemük egy-egy statikus vonással egészen lezárt: Candide kezdettől végig naiv, jámbor ifjú, Pangloss ostoba tudós, Martin pesszimista bölcsele stb. Szerepük nem más, mint a szerző filozófiai gondolatainak szemléltetése. Minden szavuk és tettük ezt a célt szolgálja.

Hirdetés

Számtalan hihetetlen kalandon mennek át. Halál, feltámadás, váratlan találkozás éppen olyan természetesen történik, mint a mesében vagy Gargantua és Pantagruel történetében. Ezek a jellemek tulajdonképpen csak a mese fordulatos menetében élnek, önmagukban nem állnak meg, nem életszerűek.

Mint a görög kalandregényben, itt is kitűnő emberek szerepelnek, akiket a sors szörnyű csapásokkal sújt. Bár ezek a kitűnőségek olykor nevetségesek (pl. Pangloss), mégis derék emberek, akiket üldöznek és kínoznak.

Candide

Candide-ot a szerző felülről nézi, s az olvasó előtt gyakran nevetségessé teszi. Kinevetjük naivitása miatt, bár alapjában véve becsüljük jó szívéért. Bátorsága, lovagiassága és a regény végén megmutatkozó bölcsessége megnyeri az olvasót. Candide személyisége abban is emlékeztet a népmesei hősökre, hogy eléggé passzív: sok fejezetben egyszerűen tudomásul veszi a körülötte zajló életet és csodálkozik.

Pangloss alakjában magát Leibnizet gúnyolja ki a szerző. Már a név is találó: görögül „minden nyelvet értő”-nek mondja a tudóst, mert a német filozófus egyik jelentős találmánya a világnyelv felfedezése volt. Voltaire úgy elbánik Leibnizcel, ahogy a sátorponyva Vitéz Lászlója az ördöggel: meggyomrozza, csúffá teszi, kinevetteti, s mindezek után tovább beszélgeti arról, hogy ez a világ a lehető világok legjobbjika. A női

szereplők sorsa és jelleme szinte teljesen azonos. Kunigunda, az öregasszony és Paquette a görög kalandregény tipikus figurái. Mindhárman jó sorsban élnek a történet elején, majd hihetetlen kalandokon, szerelmi viszonyok egész során mennek át, hogy végül a lehető világok legjobbjáról elítélő véleményt formáljanak.

Hirdetés

Cacambo jól ismert figura: az olasz-spanyol drámák és regények sokat tapasztalt, hűséges inasa, aki tűzön-vízen át kitart ura mellett. Ilyen inasokat találunk Molière-nél is.

Martin alakjában Voltaire a világból kiábrándult pesszimistát formálta meg.

Rendkívül érdekes Martin viselkedése Procoeurante úr társaságában: ekkor több ízben optimista módon nyilatkozik, hogy az előkelő házigazda ítélete annál súlyosabban essék a latba. Mint említettük, Procoeurante sok tekintetben maga Voltaire lehet: az irodalomról alkotott ítéletek megfelelnek máshol is olvasható megállapításainak.

Voltaire éles társadalomkritikája jelenik meg a szerzetesek, a kereskedők és az irodalom parazitáinak elítélésében. Másfelől Eldorádó lakói derék, tehetséges, önzetlen és főleg nagy tudású emberek, akiknek jellemét az író példaképnek szánja.

A regény szerkezete is a kalandregényre emlékeztet. Voltaire felhasználja és nevetségessé teszi ezt a műfajt; ebben Cervantes eljárását követi, aki a lovagregényt Dón Quijote kalandjainak elbeszélésével teszi csúffá. A kalandregényben a váratlan fordulat uralkodik: a szereplők a legjobb helyzetből váratlanul zuhannak a legszörnyűbb körülmények közé, hogy aztán ismét felemelkedjenek. Ezt bizonyos határig elhiszi, komolyan veszi az olvasó, de olyan mértékben alkalmazva, ahogy Voltaire teszi, a fordulatok sora feltétlenül nevetést kelt a naiv szemlélőben is. Az állandó hullámmozgás szinte ritmust ad a kisregénynek: fel-le, fel-le, ezt kattogják az egyes szerkezeti részek, a regény elemei. A szerkezetnek olyan motívumai is vannak, amelyek a mesei motivációra hasonlítanak. Szinte klisé módjára ismétli Voltaire Paquette történetében az öregasszony élményeit. Hasonló módon ismétlődik meg az autodafé jelenete Kunigunda előadásában stb.

A regény első részében (1-7. fejezet) Candide első kalandorozatával ismerkedünk meg. A westfáliai kastély ironikus leírása egyrészt Voltaire élményeinek (tartózkodása német földön, vendégeskedése II. Frigyesnél) emlékét őrzi, másrészt az egykori német hercegségek kitűnő szatírája. Pangloss úr „metafizikával vegyes teológiát s az ugyanezzel kapcsolatos cretinológiát” tanít. Az ok és okozat tételét Voltaire gyakorlati érveléssel, ironikus módon cáfolja, és egyszerűen nevetségessé teszi a célszerűség (teológia) filozófiáját. Pangloss és a kis barna, majd Candide és Kunigunda szerelmi jelenete gáláns pikantéria, melyben a másról beszélés (nyomós érv, kísérlet stb.) teremti meg a szellemességet. Ez a filozófiai terminológia itt nagyon helyénvaló: tudományos légkörével, szóhangulatával ebben a helyzetben nevetést kelt. Figyeljük meg például a következő mondat hangulatát: „Thunder-ten Thronkh báró úr ott ment el a spanyolfal mellett, s látva ez okot és okozatot, egyszerre kidobta Candide-ot az ő gyönyörű kastélyából jókorákat rúgva a fenekébe.”

Hirdetés

Lapozz a további részletekért

1 2 3 4

Címkék: elemzésfrancia felvilágosodásmagyar irodalomtartalomVoltaire
